

Finanțat de Uniunea Europeană

EXPERIENȚE ȘI BUNE PRACTICI DE PLANIFICARE PARTICIPATIVĂ

Chișinău, 2021

Finanțat de Uniunea Europeană

Cuprins:

Acronime și abrevieri:.....	2
I. Introducere	3
II. Bune practici de planificare participativă a serviciilor publice locale	4
III. Lecții învățate, constatări și provocări privind implicarea cetățenilor în planificarea participativă.....	9
IV. Concluzii	12
Anexe	13
Anexa 1 Ghid de interviu semi-structurat:	13
Anexa 2 Lista persoanelor intervievate	14
Anexa 3 Studii de caz/istorii de succes	15

Acronime și abrevieri:

AO	Asociația obștească
APL	Autoritate Publică Locală
GIZ	Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
GL	Grup de Lucru
OSC	Organizație a Societății Civile
UE	Uniunea Europeană

Finanțat de Uniunea Europeană

I. Introducere

Proiectul "Modernizarea serviciilor publice locale", faza a 2-a, implementat de către Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) în Moldova, sprijină activ partenerii naționali și regionali în dezvoltarea cadrului legal și instituțional privind îmbunătățirea serviciilor publice locale din zonele rurale în următoarele sectoare prioritare – aprovizionarea cu apă și canalizarea (AAC), eficiența energetică în clădirile publice (EE) și managementul deșeurilor solide (MDS).

Adițional, prin proiectul „Abilitarea cetățenilor în Republica Moldova” finanțat de Uniunea Europeană care este parte componenta a proiectului „Modernizarea serviciilor publice locale”, GIZ acordă suport OSC-urilor pentru a asigura participarea cetățenilor la procesele decizionale la nivel local și regional, inclusiv procese de planificare strategică și monitorizarea politicilor locale.

În cadrul intervențiilor (proiectelor) planificate, unele organizații neguvernamentale s-au angajat să contribuie la dezvoltarea cadrului strategic local în anumite domenii de referință (aprovizionarea cu apă și sanitație, managementul deșeurilor solide, protecția mediului, eficiența energetică) propunându-și să susțină autoritățile publice locale în actualizarea/revizuirea sau chiar elaborarea unor documente noi (strategii, planuri de acțiuni, regulamente etc.) pentru a încuraja anumite schimbări pozitive pe termen mediu și lung în aceste sectoare.

În acest context, prezentul studiu are scopul să prezinte cele mai relevante experiențe de participare a cetățenilor în procesul de planificare participativă care au avut loc în cadrul proiectelor de abilitare a cetățenilor în parteneriat cu autoritățile publice locale și de a disemina aceste rezultate într-un eveniment național.

Metodologia de elaborare acestei lucrări a inclus analiza a 20 de proiecte de abilitare a cetățenilor și a produselor obținute ca rezultat al procesului de planificare participativă în sectoarele prioritare. Au urmat 20 de interviuri online cu persoanele responsabile de managementul proiectului, realizate în perioada aprilie – mai 2021, vizând, în special, aspecte ce țin de (i) forme și metode de implicare a cetățenilor în procesele de planificare participativă; (ii) constrângeri și provocări; și (iii) soluții în depășirea provocărilor întâlnite în proces. Ca rezultat al interviurilor și examinării principalelor produse obținute în procesul de planificare participativă au fost identificate exemple de bune practici, descrise în acest document.

Finanțat de Uniunea Europeană

II. Bune practici de planificare participativă a serviciilor publice locale

(i) Relația cu APL

Cooperarea strânsă dintre OSC și APL reprezintă un avantaj pentru dezvoltarea comunitară și este benefică pentru ambele părți. Relațiile dintre aceste două structuri au fost descrise ca fiind bune, bazate pe comunicare, maximă deschidere și implicare. În majoritatea cazurilor, toate activitățile au fost realizate în comun, cel puțin un reprezentant al primăriei participând la toate acțiunile și evenimentele desfășurate.

Rima Stăvilă, AO Capaclia-Alsacia din Capaclia:

Toate activitățile le facem în parteneriat cu APL. Noi fără ei și ei fără noi nu putem!

Este important ca inițiativele OSC-urilor să câștige o anumită încredere, legitimitate și accept din partea autorităților locale. Acest fapt crește încrederea cetățenilor în activitățile desfășurate de OSC și gradul de participare la evenimente și adunări, în special atunci când este prezent un reprezentant al APL.

Unele proiecte, care includeau mai multe primării beneficiare, au avut conlucrări anterioare în cadrul GAL-urilor (d.ex. GAL Lunca Prutului de Jos) sau a grupului LEADER (d.ex. Rîșcova, Persecina, Miclești și Stețcani).

Deși în majoritatea cazurilor au existat relații de colaborare dintre sectorul civil și public, mai puțini sunt cei care au reușit să dezvolte parteneriate stabile și previzibile care se exprimă în responsabilitățile asumate de către parteneri. Parteneriatul cu APL trebuie dezvoltat permanent.

(ii) Tipuri de documente de planificare elaborate și aprobate la Consiliul Local

Procesul de planificare strategică a vizat diverse tipuri de documente:

(a) Strategice:

- Plan strategic/strategii de dezvoltare socio-economică;
- Strategii sectoriale (managementul deșeurilor solide, aprovizionare cu apă, eficiența energetică, comunicare);
- Propuneri privind măsuri și acțiuni de eficiență energetică.
- Plan de Acțiuni de Remediere a Mediului

(b) Operaționale:

- Regulamentul Serviciului de Management a Deșeurilor Vegetale;
- Studiu privind percepția și atitudinea locuitorilor privind colectarea selectivă a deșeurilor;
- Regulament de administrare a taxei de salubritate;
- Regulament de salubritate și menținerea curățeniei pe teritoriul comunei.

Finanțat de Uniunea Europeană

În majoritatea cazurilor, documentele au fost deja aprobate la Consiliul Local sau sunt în proces de consultare.

(iii) Metode de comunicare și mobilizare a cetățenilor

Comunicarea este unul din instrumentele care asigură transmiterea informației și permite o mai bună înțelegere a nevoilor comunității. În cadrul proiectelor implementate, s-au evidențiat câteva canale de comunicare utilizate frecvent, acestea fiind atât în formă scrisă, audio, online, cât și directă.

(a) Canale de comunicare:

- Grup viber – este utilizat tot mai frecvent de tot mai multe localități. Permite transmiterea informației unui număr mare de cetățeni în același timp (d.ex. în s. Baurci în grupul viber sunt 2500 de localnici).
- Telefon – s-a constatat că apelurile directe către cetățeni sunt mai eficiente în a convinge persoana apelată de a participa la un anumit eveniment.
- Rețele de socializare – sunt utilizate pentru a posta diverse anunțuri despre ședințele ce se vor desfășura, campaniile de salubritate, plantare de arbori, postări de la evenimentele desfășurate. Sunt atractive și interactive deoarece permit plasarea informației în format scris, video, foto, infografice, iar cetățenii pot comenta și reacționa, dar și sunt motivați să participe atunci când ulterior apar în postări cu poze, sunt etichetați la textul scris sau li se aduc mulțumiri pentru donațiile făcute.
- Difuzoare instalate în localitate – sunt utile pentru a transmite informația unui număr mare de cetățeni, în special în zilele de piață, când numărul de vizitatori este sporit (d.ex. în s. Dubăsarii-Vechi sunt instalate difuzoare în piață).
- Panouri informative la stații – în timp ce călătorii așteaptă transportul public, pot citi informația de pe panouri
- Oficiul poștal – este instituția vizitată de un număr mare de persoane din diverse categorii social vulnerabile, inclusiv pensionari. Astfel, acest grup poate fi informat pe această cale.
- Instituții publice și persoane active civic, care diseminează informații, cum ar fi bibliotecile, instituțiile de învățământ, întreprinderile municipale care prestează servicii publice, etc.

(b) Factori de succes în mobilizarea cetățenilor:

- Crearea grupurilor de inițiativă civică (ex: comitetul local de cetățeni). Procesul de planificare strategică este un proces organizat și intens, respectiv este important să avem persoane implicate, active și organizate în diverse structuri informale și formale;
- Generarea interesului și entuziasmului pentru intervențiile inițiate;
- Asigurarea condițiilor egale de manifestare a participanților. Crearea oportunităților de participare a cetățenilor;
- Transparența proceselor de participare. Cetățenii cunosc și înțeleg activitățile care sunt organizate în comunitate, eventual chiar și ce așteptări există față de ei.

Finanțat de Uniunea Europeană

Alina Perju, AO Rădăcini Solidare:

”Odată distribuit documentul (Plan strategic de dezvoltare socio-economică) în instituțiile publice, reprezentanții instituțiilor urmăresc cu atenție implementarea acțiunilor și comunică mult mai intens cu reprezentanții Primăriei”

- Mobilizarea în baza unor valori comune/practici/experiențe (ex: satul Cociulia – identificarea personalităților din sat, orașul Mărculești – organizarea unui concurs de desen etc.)
- Dezvoltarea capacităților (abilități și competențe) în domeniile de intervenție. În majoritatea proiectelor implementate procesul de planificare a fost însoțit de activități de instruire, ceea ce reprezintă un avantaj clar pentru asemenea inițiative, în special pentru domenii care presupun cunoștințe specifice.
- Valorificarea experiențelor de planificare. Mai multe comunități au reușit să valorifice experiența de planificare dobândită anterior (ex: strategii de cooperare teritorială (LEADER), planificarea serviciilor sociale, strategii sectoriale (tineri) etc.). Acest lucru permite să fie valorificate resursele din comunitate (experiențe de implicare și comunicare, lideri etc.)

(c) **Implicarea cetățenilor** în implementarea proiectelor poate fi efectuată prin diverse căi. Una din cele mai utilizate au fost sesiunile de instruire și sensibilizare în grădinițe și școli, cu implicarea ulterioară a elevilor în diverse activități. Alte metode au vizat delegarea de reprezentanți pe cartiere, sondaje online, discuții din poartă în poartă, organizarea de concursuri (Green Mahala la Sărata Veche), formare de formatori (la Strășeni), consultări publice, Adunări Generale, dar și propriul exemplu al primarilor pentru implicare și mobilizare. Fiecare din aceste exemple a funcționat corespunzător și a avut utilitatea sa în diverse localități.

Câteva **cazuri de implicare a cetățenilor**, care merită a fi menționate, sunt următoarele:

La Capaclia cetățenii au fost divizați în cinci sectoare. Fiecare sector a identificat câte un reprezentant – lider, care a participat la toate evenimentele proiectului, inclusiv a fost parte a grupului de inițiativă pentru elaborarea documentelor strategice și a regulamentelor – 3 la număr. Un bărbat reprezentant pe sector zicea vecinilor: *Când a fost prima ședință voi m-ați delegat pe mine. De atunci eu sunt într-o conlucrare permanentă cu primăria. Când vă cheamă la ajutor, nu stați acasă ci ieșiți și fiți văzuți și auziți de aleșii locali și membrii organizației obștești!*

Proiectul de la Slobozia Mare a consultat cetățenii prin intermediul sondajului online – 450 de respondenți. O idee bună a fost și comasarea evenimentelor de consultare a populației, așa cum a fost cazul discutării bugetului public pentru 2021, unde s-a vorbit și despre problema deșeurilor, propuneri de soluții și modalitatea de repartizare a pubelelor achiziționate în cadrul proiectelor, etc.

Marea majoritate a OSC-urilor au avut activități cu instituțiile de educație, de cele mai deseori, școlile. La Dubăsarii Vechi, elevii instruiți din clasele liceale diseminau informația elevilor din clasele mai mici. O altă activitate de implicare a elevilor a fost ieșirea acestora la piață și prin localitate pentru a discuta cu cetățenii, a repartiza diverse produse informative pentru sensibilizarea locuitorilor. Oamenii au

Finanțat de Uniunea Europeană

fost plăcut surprinși de activitatea proiectului, iar tinerilor le-a plăcut mult această activitate. La Slobozia Mare, elevii au fost chiar autorii textului și imaginii de pe materialele promoționale.

Despre implicarea cetățenilor în activitatea proiectului, Svetlana Leahu afirmă: *Chiar dacă inițial oamenii opun rezistență, ulterior apare o satisfacție că ceva totuși se face. Inițial ei trec prin starea de șoc, apoi vine realizarea, conștientizarea și schimbarea de atitudine. Apoi se obișnuiesc cu ideea și treptat devin și ei promotori de bune practici. În special când în satele vecine încă nu se implementează asemenea activități, apare un sentiment de mândrie că localitatea lor e lider în acest domeniu!*

Comuna Sărata Veche a divizat teritoriul său în 20 de sectoare, identificând câte un reprezentant numit ambasador. Ambasadorii/oarele au eul lor în mahala, unde își manifestă spiritul de lider. Aceștia asigurau puntea dintre primărie și sectorul în care locuiesc, implicându-se în organizarea ședințelor și informarea locuitorilor din mahala. Echipa proiectului, împreună cu primăria au organizat 31 de întâlniri cu cetățenii din diverse sectoare, deși erau 15 planificate. Această ajustare a numărului de întâlniri a fost necesară pentru a comunica cu cât mai multe persoane și a permite la cât mai mulți să-și exprime opinia, să se implice în discuții și să consolideze astfel încrederea dintre cetățean – primărie – societatea civilă. Întâlnirile erau organizate seara, în zile de odihnă, sau de sărbători. S-a evitat timpul ploios și rece. Pentru echipa proiectului a fost importantă interacțiunea cu un număr cât mai mare de oameni, respectiv s-a pus accent pe zilele când aceștia sunt disponibili și pe confortul termic al acestora, ca ei să stea cu plăcere la discuții.

Ludmila Golovatic, Sărata Veche: *Nesiguranța, teama, indiferența sau scepticismul că părerea mea/lui nu va conta determină pasivitatea cetățenilor. Totuși, ca rezultat a mai multor ședințe cu aceștia, oamenii au văzut că APL îi ascultă și ia în considerare părerea lor, ceea ce i-a transformat din cetățeni timizi în unii mai îndrăzneți și cu inițiativă. APL și OSC a înțeles că dacă cetățenii nu sunt implicați în activitățile comunitare, mereu vor fi nemulțumiți de tot ce se întâmplă. Astfel, autoritățile și-au pus drept scop mobilizarea și implicarea acestora în activități, ca ei să înțeleagă că sunt auziți, sunt importanți și în fața autorităților, nu doar a vecinilor. Oamenii vor să fie luați în seamă.*

Asociația pentru Valorificarea Deșeurilor a instruit 100 de formatori în 6 localități din Strășeni – cadre didactice, bibliotecari, educatori reprezentanți ai APL, instituții publice, întreprinderi municipale – persoane care interacționează cu un grup mai larg de cetățeni, fiind și cele mai potrivite pentru a disemina informația. Ulterior, având toate resursele necesare, aceștia au implementat programe diverse cu un set de acțiuni, în special la -, și cu instituțiile de educație. Bunele practici inițiate de unii formatori erau preluate și implementate și de alții. Au fost cazuri când primarii s-au filmat și au venit cu propriul exemplu, promovând campaniile și prin postări pe rețele sociale.

Finanțat de Uniunea Europeană

(iv) Procesul de elaborare și consultare a documentului

Structuri partenoriale de planificare au fost atât de natură informală, cât și formală, constituite din reprezentanți ai sectorului public, privat și civic, care și-au manifestat angajamentul de a coopera pentru dezvoltarea serviciilor publice. La constituirea grupurilor de lucru s-a ținut cont ca să exprime suficientă legitimitate (recunoașterea autorității în comunitate), să ofere resurse (cunoștințe, expertiză) și să contribuie la consolidarea relațiilor în comunitate. Cele mai frecvente structuri partenoriale:

- Grupuri civice (grup local de inițiativă)
- Grupuri de lucru
- Comitete de cetățeni
- Consilii de planificare etc.

În cele mai multe cazuri, documentul strategic a fost elaborat prin intermediul unui grup (numit "de lucru", "de planificare", "de inițiativă"), care includea reprezentanți de la instituții publice, sectorul asociativ, sectorul privat, dar și cetățeni simpli (inclusiv casnici, pensionari). Sarcinile de colectare a informației au fost divizate între membrii grupului (d.ex.: informație despre localitate, starea actuală a serviciului de salubritate). În cadrul ședințelor, membrii GL lucrau împreună la analiza SWOT, crearea viziunii și identificarea acțiunilor a fi întreprinse.

În câteva cazuri, grupurile create au efectuat vizite de studiu pentru a vedea experiența altor localități la un anumit serviciu (d.ex. grupul de inițiativă din Capaclia a mers în vizită la Colibași), sau au organizat ședințe cu participarea primarilor din localitățile învecinate (s. Baurci, șase localități din r. Soroca) pentru a avea o abordare comună a problemei existente.

Unele ONG-uri au contractat experți pentru elaborarea documentelor, alții s-au descurcat cu forțe proprii. De asemenea, au fost mai multe cazuri când ONG-urile au apelat la serviciile de consultanță oferite de *Centrul Contact*, primind anumite modele de documente în baza cărora și-au creat propriul document strategic sau operațional.

Cert e faptul că, în toate cazurile, documentele au fost publicate și supuse procedurii de consultări/audieri publice.

Audierile publice au fost desfășurate online, offline sau hibrid și s-a observat un interes sporit al cetățenilor de a participa la aceste ședințe. Este important de menționat că interesul acestora a crescut pe parcursul implementării proiectului. Astfel, dat fiind faptul că audierile erau organizate la etapa finală a acțiunii, comunitatea deja era informată și implicată în diverse activități, respectiv avea un contact stabilit și un grad de încredere creat cu organizația implementatoare.

Finanțat de Uniunea Europeană

În cazul Capacliei, consultările publice au durat 4h, timp în care au fost citite cu voce toată cele trei documente elaborate pentru ca cetățenii să cunoască conținutul acestora. Tot aici a fost consultată taxa de salubritate, fiecare leu fiind justificat. Această taxă însă, a fost discutată și anterior, la ședințele pe sectoare.

Ca rezultat al procesului de planificare demarat și gestionat de 20 de ONG-uri studiate, Consiliile Locale din xx localități (Sipoteni, Dubăsarii Vechi, Sărata Veche, Capaclia) au aprobat documentele strategice sau operaționale elaborate de-o manieră participativă. În celelalte localități, documentele sunt în proces de finalizare sau consultare publică, iar apoi urmează a fi aprobate de Consiliul Local.

Totodată, cetățenii au devenit mult mai informați despre serviciile publice existente sau nou-create, despre etapele procesului de planificare strategică, au conștientizat probleme de mediu și sănătate generate de lipsa unui serviciu de salubritate sau de alimentare cu apă și canalizare. Una din cele mai mari realizări a fost mobilizarea civică la nivel de comunități, implicarea elevilor și tinerilor și competențe nou create sau consolidate, care vor permite activități și mai bine implementate pe viitor.

Majoritatea documentelor elaborate în cadrul proceselor de planificare participativă au fost consultate și aprobate de către structurile locale legitime devenind importante politici locale.

- Planurile strategice de dezvoltare socio-economică și sectoriale (ex. eficiență energetică), Regulamentele de organizare a serviciilor publice sau de modificare a unor tarife/taxe au fost aprobate de către Consiliile Locale (ex. satul Cociulia, Sărata Veche, Beșalma) sau de către Consiliile de Administrație în cazul instituțiilor educaționale (ex: or.Mărculești);
- Anumite documente, sub forma unor Recomandări de îmbunătățirea a unor servicii au fost înregistrate de către secretarul consiliului local pentru a fi discutate și aprobate de către Consiliul Local (ex. satul Cuconeștii Noi)

III. Lecții învățate, constatări și provocări privind implicarea cetățenilor în planificarea participativă

Implementarea proiectelor a generat pentru fiecare persoană implicată și echipă de proiect mai multe **lecții învățate** de care se va ține cont în activitățile ulterioare de dezvoltare comunitară și participare a locuitorilor:

1. Valorificarea fiecărui om, exprimarea recunoștinței pentru cei care se implică și se dedică voluntar acțiunilor proiectului va spori gradul de participare și dedicație oferit de aceste persoane, dar și îi va motiva pe cei din jur să se implice în activitățile viitoare.
2. În special în timpul pandemiei mereu apar situații neprevăzute sau necesitatea de ajustat activitățile. Pentru aceasta, planul B/alternativele/ sunt mereu binevenite.
3. Proiecte ambițioase, așa ca un nou serviciu în localitate, e bine să fie demarate atunci când există deja experiența de implementare și cooperare în cadrul proiectelor mari.

Finanțat de Uniunea Europeană

- Acestea necesită timp și colaborare strânsă între instituții, dar și încrederea cetățeanului în acțiunea primăriei/OSC, în special când se instituie o nouă taxă/tarif.
4. Este important a se înțelege specificul localității și a comunității unde se desfășoară acțiunea. Primăria și OSC-ul trebuie să meargă la cetățean și să îi asigure condiții de participare și de exprimare a gândurilor și chiar a soluțiilor în anumite cazuri. Iar mesajul trebuie adaptat la limbajul grupului căruia i se adresează.
 5. Prezența aleșilor locali/ a primarului la ședințele comunitare determină prezența unui număr mai mare de participanți.
 6. Desfășurarea de campanii de informare și sensibilizare trebuie bine planificate și organizate constant pentru a educa noi comportamente în comunitate. Iar acolo unde APL va demonstra un exemplu bun, comunitatea îl va prelua și multiplica.
 7. O lecție reconfirmată ce ține de managementul deșeurilor este că deși actorii locali înțeleg că gunoiul este o problemă, rareori inițiază acțiuni pentru soluționarea acesteia sau nu știu ce acțiuni trebuie să întreprindă.
 8. Este binevenită combinarea activităților practice cu diseminarea de informații, prezentarea unor materiale video sau promovarea unor acțiuni ale campaniei de sensibilizare a opiniei publice.
 9. Realizarea unor acțiuni însoțite de investiții în infrastructura și serviciile locale contribuie la creșterea încrederii cetățenilor față de procesele inițiate.
 10. Implicarea oamenilor simpli aduce rezultate pe viitor. Aceștia înțeleg care este procesul de elaborare a unui document, de desfășurare a unei campanii, impulsionând astfel dezvoltarea lor personală. Ulterior, aceștia sunt buni promotori ai informației corecte către vecini (despre serviciul care va fi dezvoltat, justificarea taxei/tarifului, metode de achitare, etc.), dar reușesc și mobilizarea altor persoane din cartier, deseori chiar prin propriul exemplu - că și oamenii simpli pot participa și fi persoane de încredere pentru primărie.

Constatări și provocări privind implicarea cetățenilor în procesele de planificare participativă

- (i) Pandemia de Covid-19 a determinat reajustarea activităților și implicarea offline a unui număr mai mic de oameni comparativ cu cel planificat. Totodată, multe persoane nu au putut participa la activități online din lipsă de dispozitive sau necunoașterea platformelor de comunicare online.
- (ii) Deși echipele de implementare a proiectelor și-ar fi dorit o implicare mai activă a aleșilor locali (consilierii), aceștia au manifestat un interes scăzut față de activitățile proiectului.
- (iii) Abilități limitate de comunicare în public. Participanții trebuie încurajați să se manifeste și să se exprime liber în public. Este necesar de utilizat tehnici de facilitare care oferă condiții suficiente de exprimare și acțiune;
- (iv) Mobilizarea comunității ia timp și efort, însă activități constante de implicare a cetățenilor în diverse activități locale, asigurarea transparenței acțiunilor desfășurate, exprimarea recunoștinței față de cei care au contribuit la campanii de crowdfunding sau activități de

Finanțat de Uniunea Europeană

- voluntariat – sporește gradul de interes al acestora de a participa la viața comunitară și de a contribui sub diverse forme;
- (v) Cei mai buni consultanți sunt oamenii din localitate, cei care cunosc nevoile fiecărui sector și cetățean. Totuși, este necesară și consultarea experților în domeniu, inclusiv pentru a asigura faptul că documentul elaborat corespunde cadrului legal/normativ;
 - (vi) Cu cât sunt mai mici grupurile cu care se organizează întâlnirile, cu atât mai activi și receptivi sunt cetățenii care participă la discuții. Pentru aceasta, este bine să existe ambasadorii/lideri delegați pe fiecare cartier, pentru a facilita organizarea întâlnirilor și a transmite mesajele oamenilor din comunitate, iar activitățile inițiate cu mobilizarea cetățenilor determină noi inițiative în domeniu și în mahala;
 - (vii) În toate cazurile, indicatorii setați au fost depășiți – nr de adunări pe sectoare, nr de mahalale participante la concurs;
 - (viii) Se atestă un grad mai sporit de participare și implicare a femeilor în activitățile proiectului;
 - (ix) Experiențe anterioare în cadrul GAL, consultări și audieri publice cresc treptat gradul de implicare și participare a cetățenilor.

Ce urmează?

În funcție de experiența avută de fiecare din organizațiile implementatoare, acestea au diverse acțiuni planificate pentru a fi continuate. Evident, lucrarea cu oamenii și punerea lor în valoare rămâne una din prioritățile tuturor organizațiilor – sondaje, discuții din poartă-n poartă, colectare de fonduri pentru diverse lucrări, contact vizual, întâlniri pe sector și, în general, multă comunicare. Localitățile care au practicat întâlnirile pe cartiere vor să identifice noi lideri/ambasadori pe sector pentru a facilita comunicarea cu cetățenii.

Cooperarea continuă dintre primărie și sectorul asociativ pentru desfășurarea activităților în comunitate este dezirabilă de ambele părți. Această cooperare este necesară și pentru combinarea de competențe în diverse domenii. Dezvoltarea de capacități rămâne a fi importantă pentru reprezentanții tuturor sectoarelor pentru a răspunde nevoilor comunității, iar implicarea tinerilor în scrierea și implementarea proiectelor va aduce plus valoare, inclusiv datorită ideilor "mai îndrăznețe" ale acestora.

Dată fiind activitatea de planificare pentru dezvoltarea serviciilor publice, APL și OSC își doresc extinderea infrastructurii de servicii și conectarea unui număr cât mai mare de gospodării la serviciile publice create. Mai mult decât atât, pentru a facilita activitatea de planificare în domeniul managementului deșeurilor, EcoVisio și-a propus să elaboreze un plan-model cu pașii ce trebuie întreprinși pentru crearea unui sistem funcțional de management al deșeurilor. Planul va putea fi adaptat și implementat de orice APL, în funcție de etapa la care se află în dezvoltarea serviciului. În același timp, AO Teragronod planifică crearea unei întreprinderi municipale care va asigura buna funcționare a serviciului de management al deșeurilor în cele șase localități din raionul Soroca în care au implementat proiectul.

Iar pentru a spori gradul de încredere a cetățenilor în instituția OSC-urilor și a îmbunătăți imaginea acestora, membrii organizațiilor își doresc să desfășoare activități și în afara proiectelor, pentru a

Finanțat de Uniunea Europeană

demonstra că reprezentanții acestora se implică și în alte evenimente din viața comunitară, nu doar atunci când au un buget asigurat din surse externe.

IV. Concluzii

Procesele de planificare strategică la nivel local sunt necesare și importante, în special din perspectiva implicării cetățenilor. În calitate de beneficiar al serviciilor publice, cetățeanul trebuie informat și consultat despre relevanța documentelor ce reglementează activitatea serviciului, taxa/tariful impus de autoritatea locală, dar și diminuarea impactului asupra mediului și sănătății cetățeanului.

O implicare mai mare a cetățeanului în viața comunitară îl face o persoană informată corect, din surse veridice; îl ajută să înțeleagă procesele de elaborare și consultare a unui document. Planificarea participativă la crearea serviciilor și infrastructurii publice locale sau inter-municipale creștere relevanța documentelor strategice, întrucât acestea răspund nevoilor locale.

Echipele locale de planificare trebuie să dețină controlul asupra procesului de planificare, să coordoneze activitatea experților, care, de obicei, asigură un suport foarte specific (facilitare, expertiză tehnică etc.).

Procesul de planificare este un proces deschis care asigură diverse oportunități de participare, ceea ce permite cetățenilor să comenteze și să facă propuneri privind resursele locale, acțiunile prioritare și să participe activ în luarea deciziilor care contribuie la îmbunătățirea documentelor de politici.

Finanțat de Uniunea Europeană

Anexe

Anexa 1 Ghid de interviu semi-structurat:

1. Care sunt rezultatele obținute în cadrul proiectului?
2. Ce ați reușit să obțineți datorită procesului de planificare participativă?
3. Ce experiență utilă ați obținut care rezultat al implementării acestui proiect?
4. Cum a fost relația dintre OSC, APL și cetățeni în proces?
5. Ce document de planificare ați elaborat? Acesta a fost aprobat de CL? Dacă nu, atunci când se planifică ședința cu acest subiect pe ordinea de zi
6. Care este relevanța documentului elaborat pentru sectorul la care se referă?
7. Cum ați asigurat participarea în procesul de elaborare a documentului?
8. Ce metodă ați folosit pentru mobilizarea/implicarea cetățenilor?
9. Printre participanți au fost și persoane care s-au mobilizat pentru prima dată? Care a fost interesul acestora de a se implica?
10. Ce metode ați folosit pentru informarea cetățenilor/consultarea populației? Reprezentanții căror grupuri fost mai activi? Și cine a fost mai pasiv/nu s-a implicat? Care sunt motivele?
11. Menționați o bună practică, lecție învățată și un impediment cu care v-ați întâlnit în procesul de planificare participativă.
12. Care sunt principalele aspecte pe care cetățenii le-au conștientizat ca rezultat al implementării proiectului și implicării lor?
13. Ce practici ați dori să continuați sau să îmbunătățiți ca rezultat al implementării proiectului?

Finanțat de Uniunea Europeană

Anexa 2 Lista persoanelor intervievate

#	Nume, prenume	Denumirea ONG-ului	Localitatea desfășurării acțiunii
1.	Veaceslav Guțuțui	ANTRIM	Com. Sipoteni
2.	Nataliia Oleatovschi	EcoVisio	s. Rîșcova, Miclești, Stețcani, Peresecina
3.	Svetlana Leahu	Iedera – Dubăsarii Vechi	s. Dubăsarii Vechi
4.	Aurelia Bahnaru	Asociația pentru Valorificarea Deșeurilor	mun. Strășeni, s. Lozova, s. Scoreni s. Sireți, s. Vorniceni s. Negrești
5.	Maria Marchitan	Teragronord APA	s. Vărăncău, Slobozia Cremene, Schineni, Dubna, Căinari Vechi, Șeptelici
6.	Ludmila Golovatiuc	Asociația Viitorul	com. Sărata Veche
7.	Olga Rotaru	Apă curată	s. Slobozia Mare
8.	Rima Stăvilă	Capaclia-Alsacia	s. Capaclia
9.	Alexandra Cernioglo	Birlikta Kuvet	s. Baurci
10.	Liudmila Fedotova	OTM Comrat Mișcarea Ecologistă din Moldova	s. Chirsovo
11.	Svetlana Nagrineac	AO a Părinților în sprijinul învățământului	or. Mărculești, s. Băhrinești, s. Lunga, s. Prajila, s. Mărculești
12.	Grigore Musteață	Colaborare	c. Cuconești Noi
13.	Ion Babici	Centrul de Resurse pentru Tineret "Dacia"	mun. Soroca
14.	Victor Cimpoiș	Cutezătorul	or. Fălești, s. Călugăr, Fălești Noi, Sărata Veche, Risipeni, Izvoare, Horești, Taxobeni, Scumpia
15.	Ion Nimerenco	Plai	s. Corpaci, s. Viișoara
16.	Feodosia Bunescu	ProComunitate Băhrinești	s. Dărcăuți, s. Malcăuți, Bădiceni, Grigorăuca, Visoca, Baxani
17.	Vitalie Rusanovschi	Centrul de Dezvoltare Durabilă "Rural-21"	Talmaza, s. Volintiri, s. Copceac, s. Ștefănești, s. Marianca de Jos
18.	Alina Perju	Rădăcini Solidare	s. Cociuliu
19.	Ecaterina Dombrovscia	Asociația de Dezvoltare Economică a Regiunii ADER	s. Beșalma
20.	Anatolii Talmaci	Nadejda	s. Copceac

Finanțat de Uniunea Europeană

Anexa 3 Studii de caz/istorii de succes

CONSULTAREA ȘI PROMOVAREA DOCUMENTELOR DE POLITICI în satul Capaclia

Satul **Capaclia** își dorește un mediu mai curat, dar și cetățeni informați și implicați. Pentru aceasta, a fost creat un grup de inițiativă de 11 membri, care include reprezentanți de la instituții publice, precum și 5 lideri - reprezentanți pe sectoarele localității.

Au fost organizate mai multe adunări pe sector, la care locuitorii erau întrebați despre suma pe care și-ar permite să o plătească pentru serviciul de evacuare a deșeurilor. Cetățenii au fost mulțumiți de soluția cu care a venit echipa proiectului și primăria.

Ulterior, pe 14 februarie documentele au fost consultate în cadrul audierilor publice la care au participat 48 de persoane. Audierile au durat 4h, timp în care au fost citite integral documentele elaborate pentru ca cetățenii să știe conținutul acestora și să poată interveni acolo unde era necesar. Fiecare leu din taxa stabilită a fost justificat. Din 48 de participanți, 47 au fost de acord cu aceasta.

În cadrul unei ședințe a Consiliului Local, echipa de proiect a vorbit și consilierilor despre necesitatea unei taxe de salubritate și a celor trei regulamente elaborate. La 26 martie, Consiliul Local, ca rezultat al consultărilor și ajustărilor efectuate, a votat cele trei documente:

- Regulament de administrare a taxei de salubritate
- Regulament de salubritate și menținerea curățeniei pe teritoriul s. Capaclia
- Plan strategic al localității, componenta managementul deșeurilor

Cetățenii au înțeles că trebuie implicați în elaborarea și consultarea documentelor, că toți trebuie să fie informați și consultați, că informația trebuie să fie publică, mereu disponibilă online și pe un panou informativ în localitate.

MOBILIZAREA COMUNITĂȚII ÎN ACTIVITĂȚILE DE PLANIFICARE A SERVICIILOR PUBLICE la Dubăsarii Vechi

A.O. "Iedera – **Dubăsarii Vechi**" a decis să transforme deșeurile din problemă în resursă. Pentru această sarcină, buna implicare a tinerilor și atitudinea lor față de proiect și subiect e considerată a fi principala reușită. Tinerii au lucrat atât cu elevii din clasele mai mici, cât și cu comunitatea, prin diseminarea de informații și încurajarea acestora să participe activ la implementarea proiectului și la luarea de atitudine, după ce au conștientizat problemele de mediu.

Totodată, un grup de lucru constituit din 8 persoane, reprezentante ale instituțiilor publice, sectorului privat, dar și un expert contractat au contribui la elaborarea Strategiei de Management a Deșeurilor.

Finanțat de Uniunea Europeană

Audierile publice pe marginea documentului au fost desfășurate online, cu participare a 40 de cetățeni. Aceștia au făcut cunoștință cu textul Strategiei și au căzut de acord cu toate prevederile documentului.

O Adunare Generală a comunității va fi desfășurată vara, când vor fi instalate containerele pentru colectarea deșeurilor reciclabile. Cetățenii vor fi informați despre proiect, Strategia elaborată și modalitatea de colectare a deșeurilor

Svetlana Leahu, coordonatoarea proiectului, explică schimbarea atitudinii și conștientizarea astfel: "Chiar dacă inițial oamenii opun rezistență, ulterior apare o satisfacție că ceva totuși se face. Inițial cetățenii trec prin starea de șoc, apoi vine realizarea, conștientizarea și schimbarea de atitudine. Apoi se obișnuiesc cu ideea și treptat devin și ei promotori ai bunei practici. În special când în satele vecine încă nu se implementează asemenea activități, apare un sentiment de mândrie."

Echipa proiectului continuă să implice activ tinerii, inclusiv în scrierea și implementarea altor proiecte pentru a continua activitățile de salubritate și schimbare de atitudine față de mediu.

MOBILIZAREA COMUNITĂȚII ÎN ACTIVITĂȚILE DE PLANIFICARE A SERVICIILOR PUBLICE la Sărata Veche

A.O. Viitorul din **Sărata Veche**, în activitățile comune desfășurate cu primăria, au observat că neimplicarea cetățenilor îi face mereu nemulțumiți. Prin urmare, în cadrul proiectului implementat, echipa de proiect a identificat 20 de ambasadori – câte unul pe sector. Aceștia s-au oferit voluntar să coopereze cu echipa proiectului și să asigure puntea de legătură între primărie și mahalaua pe care o reprezintă.

Pentru ca informația să ajungă la un număr cât mai mare de cetățeni, și pentru ca aceștia să fie consultați pe diverse aspecte, echipa de proiect împreună cu primăria au decis să mărească numărul de ședințe desfășurate de la 15 la 29, cu 556 cetățeni implicați. S-a constatat că adunările cu mai puține gospodării participante, încurajează cetățenii să participe și să își expună punctul de vedere. Mai mult decât atât, participarea persoanelor cu funcție de decizie, așa ca primara localității, de asemenea crește numărul de cetățeni care vin la adunări.

Alte aspecte care au fost luate în calcul pentru a spori numărul de participanți la consultările pe sectoare au fost: timpul și perioada desfășurării ședințelor să fie seara, de sărbători, în zile de odihnă, pe vreme frumoasă și caldă. Astfel oamenii vin cu plăcere și participă activ la discuții.

Finanțat de Uniunea Europeană

Un grup important în localitate este cel al seniorilor. Membrii acestui grup sunt dinamici și prin activismul lor, reușesc să mobilizeze persoane de toate vârstele. Unele doamne din grup sunt chiar ambasadoare, au EU-l lor în mahala, unde își manifestă spiritul de lider prin asumare de responsabilități.

Ca rezultat al unui număr mare de adunări organizate, cetățenii au înțeles că sunt ascultați și părerea lor este luată în considerare. Prin urmare, persoanele timide și sceptice au devenit active, mai sigure pe sine și cu mai multă inițiativă. Astfel, autoritatea locală și echipa proiectului și-au pus drept scop mobilizarea și implicarea acestora în activități, ca cetățenii să înțeleagă că sunt auziți, că sunt importanți și în fața autorităților, nu doar a vecinilor.

Drept rezultat, APL și ONG-ul implicat sunt determinați să ajungă la fiecare cetățean prin organizarea întâlnirilor în grupuri mici unde participanții se expun, vin cu idei și chiar cu soluții. Astfel, activitatea publică câștigă încrederea cetățeanului, iar cetățeanul se implică să pună în practică soluțiile agreate în comun.

MOBILIZAREA COMUNITĂȚII ÎN PLANIFICAREA STRATEGICĂ la Cociulia

A.O Rădăcini Solidare din **satul Cociulia** și-a propus să contribuie la consolidarea eforturilor cetățenilor în procesele decizionale locale prin monitorizarea participativă a lucrărilor de renovare pentru creșterea performanței energetice a Căminului Cultural „Mihai Bățâr” din s. Cociulia.

Mai bine de 10 ani satul Cociulia nu a realizat nici un exercițiu de planificare participativă a dezvoltării socio-economice. Din acest considerent în comunitate exista puțină experiență de implicare a cetățenilor în procesele decizionale, colaborare slabă dintre sectorul public și privat, precum și o înțelegere redusă a priorităților de dezvoltare a comunității.

La etapa inițială a procesului de planificare a fost constituit Comitetul de Dezvoltare Locală în rezultatul discuțiilor în cadrul grupurilor sectoriale care au delegat reprezentanți în acest grup. La etapa de preplanificare a fost organizată o întrunire specială a Comitetului de Dezvoltare Locală cu autoritățile locale pentru a discuta scopul și etapele procesului de planificare. Procesul de planificare s-a realizat în cadrul a 6 ateliere tematice, iar ulterior, proiectul documentului a fost consultat cu cetățenii în format on-line. În luna februarie 2021 a fost organizată ședința de audiere publică a planului strategic, apoi aprobat de către Consiliul Local.

Documentul a fost distribuit în toate instituțiile publice din comunitate pentru a asigura monitorizarea implementării acțiunilor prioritare.

Mobilizarea reușită a comunității în rezolvarea problemelor la nivel local este un proces de învățare reciproc, ce necesită multă comunicare și implicare permanentă a locuitorilor.

Finanțat de Uniunea Europeană

Consultarea directă a cetățenilor prin diverse instrumente, precum: discuții tete-a-tete, ședințe focus-grup, audieri publice, întruniri informale/formale etc. sunt reușita unor politici adevărate de dezvoltare locală.

Autoritățile locale nu sunt întotdeauna deschise de a-și schimba modul de lucru, de aceea este necesar stabilirea unui Acord de Parteneriat, care să stabilească angajamentele reciproce în realizarea acțiunilor comune.

PROMOVAREA DOCUMENTELOR DE POLITICI LA NIVEL LOCAL în orașul Mărculești și localitățile adiacente.

A.O a Părinților în Sprijinul Învățământului **din orașul Mărculești** și-a propus să promoveze activ abordarea planificării participative, atât la nivel de instituții public, cât și autorități locale pentru îmbunătățirea capacităților de planificare strategică cu accent pe acțiuni de eficiență energetică și protecția mediului.

Moto-ul asociației: "Planificarea participativă face diferența dintre instituții și comunități, care devin mai competitive".

La etapa inițierii planificării strategice părțile interesate au fost instruite în domeniul planificării strategice și au fost constituite echipele de planificare în 4 instituții educaționale. Analiza problemelor a identificat fenomenul "inerției unor cetățeni și instituții", care generează rezistența față de schimbări. Grupurile interesate (profesori, părinți și elevi) au fost implicați pe toată perioada procesului. Elevii au fost cei mai activi în lansarea ideilor pentru planul de acțiuni. La faza de planificare a fost formulată viziunea de dezvoltare și stabilite direcțiile de dezvoltare în domeniul eficienței energetice și mediu.

Procesul de planificare a presupus elaborarea Planurilor de acțiuni privind eficiența energetică și mediu pentru 4 instituții educaționale care au fost aprobate de către Consiliile de Administrație, ceea ce a permis promovarea acțiunilor prioritare în aceste domenii la nivel de comunitate și raion.

Ca rezultat, peste 100 de persoane au fost instruiți și au participat activ în procesul de planificare participativă; 4 documente strategice în domeniul eficienței energetice și mediu aprobate la nivel de instituții educaționale și promovate către Consiliul Local și raional;

IMPLICAREA CETĂȚENILOR ÎN PLANIFICAREA STRATEGICĂ în satul Copceac (UTA Găgăuzia)

Planificarea strategică în **satul Copceac** include câteva elemente importante:

- (i) Planificarea integrată a serviciilor publice
- (ii) Monitorizarea comună a achizițiilor

Finanțat de Uniunea Europeană

- (iii) Creșterea gradului de înțelegere a problemelor de organizare a serviciilor publice și consultarea cetățenilor
- (iv) Cofinanțarea proiectelor.

Un proces de planificare de succes necesită crearea condițiilor pentru integrarea absolută a tuturor asociațiilor obștești, asociațiilor informale, instituțiilor publice, diasporei, comitetelor de stradă în procesul de planificare a serviciilor publice și elaborarea politicilor locale. Tendința este ca Strategia de dezvoltare socio-economică a satului pentru perioada 2021 – 2026 este completată de elaborarea unor planuri sectoriale (aprovizionarea cu apă, canalizare, dezvoltare economică etc.).

În satul Copceac, procesul de planificare, implementare și monitorizare a documentelor de politici și proiectelor se realizează prin implicarea directă a rezidenților activi și a comitetelor stradale.

Diaspora este activ implicată în procesele de planificare și implementare a proiectelor. Doar în ultimii 4 ani au fost atrase peste 300 mii de euro.

Toate instituțiile publice din Copceac participă la dezvoltarea programelor pentru dezvoltarea comunității. O astfel de implicare permite atragerea de investiții grație cooperării cu primăria și ONG-urile locale.

La fel de important, este participarea comunității antreprenorilor în procesele de planificare. Activitățile de planificare consolidează dialogul autorităților locale cu mediul de afaceri, creșterea responsabilității sociale a mediului de afaceri etc.